

Margot Stańczyk-Minkiewicz
Europa - razem, czy osobno?

Odmiennosc i mnogość poglądów, brak jednolitej, precyzyjnej strategii działania, konflikty między rządami poszczególnych państw sprawiają, że kondycja Europy na arenie międzynarodowej postrzegana jest jako niestabilna. Znajduje to bezpośrednie odbicie w poziomie bezpieczeństwa, jak również wpływać będzie na pozycję starego kontynentu w przyszłości. Państwa, które podjęły się zadania tworzenia nowego europejskiego ładu, mają w tym względzie częstokroć odrębne wyobrażenia i preferencje. Z jednej strony przyjęto założenie współzależności i integracji krajów Europy, które traktowane jest jako gwarant ich rozwoju i bezpieczeństwa, z drugiej zaś coraz częściej zauważalny jest proces regionalizacji. Sprzeczność unifikacji jest efektem braku uniwersalnej koncepcji "Zjednoczonego Kontynentu". Autorka artykułu szuka odpowiedzi na pytanie, która z wizji - unifikacja, czy regionalizacja, lepsza jest dla rozwoju współczesnej Europy? Czy w ogóle w dzisiejszej strategii politycznej możliwe jest udzielenie na to pytanie jednoznacznej odpowiedzi?

Janusz J. Węc
Reforma ustrojowa Unii Europejskiej w traktacie lizbońskim

Przedmiotem artykułu jest reforma ustrojowa Unii Europejskiej w traktacie lizbońskim z 13 grudnia 2007 r. Analiza ogranicza się do tzw. zmian horyzontalnych, nazywanych też strukturalnymi, czyli takich, które mają znaczenie dla całej Unii Europejskiej. Wyłączone z niej zostały natomiast zmiany w systemie instytucjonalnym, rynku wewnętrznym, przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, a także we wspólnej polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej. W ślad za tym autor koncentruje się na następujących kwestiach: przekształceniu Unii w jednolitą organizację międzynarodową; rozszerzeniu aksjologii Unii; ustanowieniu podziału kompetencji pomiędzy Unią a państwami członkowskimi; usystematyzowaniu i uproszczeniu katalogu aktów prawnych oraz procedur prawodawczych; modyfikacji zasad demokratycznych w Unii; wzmocnieniu pozycji parlamentów narodowych w procesie legislacyjnym Unii; procedurach rewizji traktatów, a także zmianach w funkcjonowaniu wzmocnionej współpracy.

Łukasz Bartkowiak
Podmiotowość prawnomiędzynarodowa Wspólnoty Europejskiej oraz Unii Europejskiej

Podmiotowość prawnomiędzynarodowa zjednoczonej Europy przez wiele lat pozostawała problemem nierozwiązanym prawnie. W momencie powstania na mocy Traktatu z Maastricht Unii Europejskiej, osobowość prawną posiadał wyłącznie jej pierwszy filar - Wspólnota Europejska. Pozostałe dwa filary tworzące Unię realizowały swoje polityki poprzez współpracę międzyrządową. Brak upodmiotowienia dwóch filarów powodował, że na arenie międzynarodowej Unia Europejska nie posiadała wystarczającego mandatu prawnego. Podmiotowość prawnomiędzynarodową udało się uregulować dopiero w Traktacie z Lizbony, który nadała Unii Europejskiej osobowość prawną.

Wanda Pełka
Innowacyjność państw członkowskich Unii Europejskiej

Celem artykułu jest identyfikacja aktualnych trendów w procesie konwergencji państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie innowacyjności oraz ukazanie kierunków

Europejskiej polityki wspierającej innowacyjny rozwój na rzecz zapewnienia trwałego wzrostu gospodarczego. Realizacji postawionego celu posłużyła prezentacja argumentów na rzecz znaczenia postępu technicznego oraz innowacji dla wzrostu gospodarczego w świetle głównych nurtów myśli ekonomicznej. Ukazanie poziomu innowacyjności gospodarki europejskiej, wielkości i struktury nakładów na badania i rozwój posłużyło weryfikacji postawionej tezy, iż warunkiem zapewnienia trwałego wzrostu gospodarczego i uzyskania przewagi konkurencyjnej przez kraje Unii jest wzrost nakładów na prace badawczo- rozwojowe oraz rozwój systemów edukacji.

Joanna Cieślińska
Synergia Czarnomorska

Rozszerzenie Unii Europejskiej w 2004 r., postawiło Wspólnoty Europejskie i ich państwa członkowskie przed koniecznością wypracowania relacji z nowymi wschodnimi sąsiadami. Stało się to jedną z bezpośrednich przyczyn utworzenia Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Miała ona zapobiec powstaniu nowych linii podziału w Europie i doprowadzić do otoczenia Unii tzw. kręgiem przyjaciół. Propozycją dla regionu Morza Czarnego, zarówno w obszarze promocji stabilności regionalnej, pokoju i bezpieczeństwa, ochrony środowiska, ale też infrastruktury i budowy więzi pomiędzy Europą, Bliskim Wschodem, obszarami Morza Czarnego i Kaspijskiego jest inicjatywa Synergii Czarnomorskiej, na wzór tzw. wymiarów północnego (pozostającego poza Europejską Polityką Sąsiedztwa) i śródziemnomorskiego. Wiele państw regionu wyraża jednak obawy, iż Synergia stanowi próbę zastępowania polityki rozszerzenia UE alternatywnymi dla członkostwa ramami współpracy (przede wszystkim Turcja, bowiem autorami inicjatywy Synergii Morza Czarnego były Niemcy, najwięksi przeciwnicy członkostwa Turcji w UE). Dyskusja o miejscu Synergii w Europejskiej Polityce Sąsiedztwa jest pochodną dyskusji i rywalizacji pomiędzy inicjatywami rozwoju wschodniego i południowego wymiaru EPS.

Marcin Dębicki
Słowenia - unijno-balkański pomost

Artykuł stanowi próbę przybliżenia społeczno-kulturowej specyfiki Słowenii. Zwrócono tu uwagę na współistnienie wybranych elementów, które wydają się mieć wpływ na kształt współczesnej tożsamości mieszkańców tego niewielkiego kraju - dziedzictwa habsburskiego, jugosłowiańskiego czy sukcesów w procesie integracji europejskiej. Oddzielną refleksję poświęcono uwarunkowaniom braku zainteresowania Słowenią w Polsce, pomimo stosunkowo niewielkiego dystansu geograficznego dzielącego oba państwa. Przeanalizowano także wyniki badań dotyczące stosunku Polaków do Słoweńców, a uzyskany w ten sposób obraz wzbogacono o rezultaty mini-ankiety dotyczącej obrazu Słowenii wśród studentów.

Wojciech Szczepański
Kosowo (zarys historii polityczno-społecznej)

Tekst ukazuje dzieje społeczno-polityczne Kosowa do momentu zasadniczych zmian ustrojowych w titowskiej Jugosławii (lata 70. XX w.). Przedstawiono m. in. takie zagadnienia, jak: wielowiekowe konflikty między najliczniej zamieszkującymi tę krainę nacjami, czyli Albańczykami i Serbami (ze szczególnym uwzględnieniem napięć w wiekach XIX i XX) oraz ewolucja statusu Kosowa w XX w. w państwach serbskim (1912-1918) i jugosłowiańskim. Skupiono uwagę na kilku głównych kwestiach: a) przekształcenia w strukturze demograficznej i etnicznej Kosowa, b) legitymizowanie przez Albańczyków i Serbów prawa do politycznej

dominacji w Kosowie na podstawie mitów o starożytnym pochodzeniu i wcześniejszej obecności na spornych terytoriach (Albańczycy) oraz średniowiecznego „złotego wieku” własnej państwowości, dla której sporny obszar stanowił centrum polityczne i duchowe (Serbowie), c) uwarunkowania społeczno-polityczne funkcjonowania wspólnot kosowskich Albańczyków i Serbów w państwach osmańskim i jugosłowiańskim. Za jeden z głównych czynników generujących w Kosowie stuleciami różne konflikty, przede wszystkim permanentną, wielopłaszczyznową konfrontację albańsko-serbską, autor uznał różnice w położeniu społecznym i politycznym poszczególnych mieszkańców tej prowincji, zależnie od ich przynależności religijnej i/lub etnicznej. Zdecydowały o nich dekretowane prawodawstwem osmańskim, odmienne statusy muzułmanów (większości zamieszkujących Kosowo Albańczyków i wszystkich tamtejszych Turków) i chrześcijan (a więc głównie Serbów) oraz, wynikające z niektórych serbskich i jugosłowiańskich regulacji i praktyk politycznych, stosowanych do połowy lat 70. XX w., nierówne prawa kosowskich Serbów i innych mieszkańców Kosowa (szczególnie Albańczyków, nierzadko poddawanych represjom).

Elżbieta Pałka

Sytuacja Kościołów i związków wyznaniowych w Czechach i na Słowacji po 1989 r. Podobieństwa i różnice

W artykule scharakteryzowana została sytuacja Kościołów i związków wyznaniowych w Czechach i na Słowacji po 1989 r. Wraz z rozpoczęciem przemian ustrojowych, marginalizowane i prześladowane dotychczas związki religijne uzyskały możliwość swobodnego rozwoju i niezależność od władz państwowych, ich członkowie zaś gwarancje wolności religijnych. Po podziale wspólnego państwa czechosłowackiego, w dwóch niepodległych republikach - czeskiej i słowackiej Kościoły i związki wyznaniowe cieszą się wolnością, stworzono im również warunki do rozwoju działalności tak religijnej, jak i charytatywnej, kulturalnej, oświatowej itp., przeprowadzono również regulacje prawne. Wiele problemów pozostało jednak nierozwiązanych, przede wszystkim finansowanie Kościołów i związków wyznaniowych, a w przypadku Czech zwrot majątku kościelnego i konkordat. Na sytuację związków religijnych w tych państwach wpływa również odmienny klimat dla religii. W wysoce zlaicyzowanym społeczeństwie czeskim panuje dość daleko posunięta obojętność. Wśród Słowaków Kościół cieszy się zaufaniem społecznym, a liczba osób wierzących w społeczeństwie jest wysoka.

Radosław Zenderowski

Religia a słowacka tożsamość narodowa

Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie o rolę i znaczenie religii w konstruowaniu współczesnej słowackiej tożsamości narodowej. Podejmując próbę odpowiedzi, autor opisuje relacje między religią a narodem oraz religią a nacjonalizmem w Europie Środkowo-Wschodniej. Następnie zastanawia się nad zagadnieniem miejsca chrześcijaństwa w sferze publicznej jako przedmiotem sporu politycznego na Słowacji po 1989 r. Odpowiedzi na pytanie problemowe poszukuje natomiast analizując zarówno dyskurs publiczny na Słowacji po 1989 r., jak i odnosząc się do sfery symbolicznej (symbolika waluty, świąt państwowych, miejsc publicznych).

Maria Józefowicz

Pamięć zbiorowa w budowaniu nowej tożsamości Hiszpanów

Artykuł ukazuje znaczenie pamięci zbiorowej w kształtowaniu hiszpańskiej tożsamości narodowej. Przedstawia funkcjonowanie pamięci historycznej w przestrzeni społeczno-politycznej

i w kulturze. Podczas procesu demokratyzacji pamięć stanowiła element mobilizujący i wpływający na pokojowy charakter dokonywanych w Hiszpanii zmian. Na przestrzeni czasu jej kondycja ulegała istotnej zmianie, przechodząc przez kolejne etapy odpowiadające ówczesnym realiom społeczno-politycznym. Artykuł analizuje spory narastające wokół pamięci historycznej, związane z rewizją historii, włączając w to wojnę domową (1936-1939), ustanowioną po niej dyktaturę generała Francisco Franco oraz demokratyczną transformację po śmierci dyktatora w 1975 r. Stopniowo dojrzewano do sytuacji, która umożliwiała spoglądanie w przeszłość z relatywnym spokojem i dokonywanie prób jej zdefiniowania. W kulturze poszukiwano alternatywnych form rozliczania się z przeszłością. Twórczość artystyczna, w tym między innymi pieśni narodowe i filmy fabularne, przywracały pamięć, kształtowały nowe formy dla jej rozwoju oraz rekompensowały brak możliwości otwartego mówienia o historii i ułomność języka.

Grzegorz Nycz

Amerykańska polityka wspierania demokracji w Europie Wschodniej w latach 1989-1991

Administracja G. Busha seniora usiłowała wywierać wpływ na przemiany demokratyczne w krajach rozpadającego się bloku wschodniego, mając na uwadze własne interesy, dotyczące budowy nowego systemu bezpieczeństwa opartego na strukturach euroatlantyckich i kreowaną przez Waszyngton koncepcję transformacji polityczno-gospodarczej ZSRR oraz jego satelitów. Krzewienie demokracji było koncepcją polityczną zainicjowaną jeszcze przez Ronalda Reagana i wykorzystującą instrumenty propagandowe, gospodarcze i polityczne oraz środki z zakresu pomocy zagranicznej do wspierania opozycji antykomunistycznej i ingerowania w procesy reform ustrojowych w bloku wschodnim. W omawianym okresie zauważyć można stopniową ewolucję polityki amerykańskiej - czyli oddzielenie polityki wobec ZSRR od relacji z jego dotychczasowymi satelitami. Ta polityka "demokratycznego różnicowania" faworyzowała kraje, w których dochodziło do najszybszych przemian liberalnych. Jej instrumentem była pomoc zagraniczna, udzielana m.in. na podstawie Ustawy o wspieraniu demokracji wschodnioeuropejskiej (SEED) przez agendy administracji amerykańskiej - Departament Stanu, Amerykańską Agencję Rozwoju Międzynarodowego (USAID) oraz Narodowy Fundusz na rzecz Demokracji (NED) i organizacje pozarządowe.

Marek Rewizorski

Rywalizacja i współpraca pomiędzy USA a Unią Europejską na forum WTO

Relacje pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską, członkami Światowej Organizacji Handlu - WOT, stanowią wypadkową sporów handlowych i współpracy. Rola WTO, w odniesieniu do konfliktów handlowych zachodzących na linii USA-UE, polega na skłonieniu obu stron do poddania się w sprawach handlowych rozstrzygnięciom Organu Rozstrzygania Sporów i Organu Odwoławczego, które są wewnętrznymi elementami struktury organizacyjnej tej instytucji. Z kolei współpraca USA i UE na forum WTO przejawia się w rozwijaniu i dostosowywaniu do wprowadzanych przez nią standardów handlowych aspektów dialogu transatlantyckiego, a także prezentowaniu wspólnego stanowiska podczas rokowań handlowych z krajami rozwijającymi się. Zarówno współpraca, jak i rywalizacja pomiędzy wyżej wymienionymi aktorami międzynarodowych stosunków gospodarczych jest konieczna dla utrzymania nie tylko obecnej rundy negocjacji handlowych WTO, zapoczątkowanej w 2001 r. w Doha, ale także wielostronnego systemu handlowego.

Natalia Kohtamäki

Współpraca transgraniczna w regionie Górnego Renu

W ciągu ostatnich czterdziestu lat ukształtowały się mechanizmy współpracy transgranicznej regionu Górnego Renu. Trudna przeszłość terenów pogranicza francusko-szwajcarsko-niemieckiego nie zamyka już drogi partnerom po obu stronach Renu do szukania praktycznych rozwiązań problemów życia mieszkańców tych obszarów. Z perspektywy Paryża czy Berlina region Górnego Renu nierzadko postrzegany jako peryferyjny i mało znaczący, w rzeczywistości leży w centrum Europy i jest jednym z najbogatszych obszarów w Unii Europejskiej. Szanse związane z takim położeniem motywują wspólnoty lokalne do zacieśniania wzajemnych więzi i rozwijania różnego rodzaju form współpracy (m.in. Rada RegioTriRhena, Konferencja Górnego Renu, Kongresy Trójstronne, górnoreńskie eurodystrykty). Wiele z nich ma pionierski charakter i służy za wzór innym europejskim regionom przygranicznym.